

2025-09-01

Jämställdhetsmyndigheten

info@jamstalldhetsmyndigheten.se

Diarienummer: 25/00428

Justitiedepartementet

ju.remissvar@regeringskansliet.se

Kopia till ju.L5@regeringskansliet.se

Diarienummer Ju2025/01193

JÄMSTÄLLDHETSMYNDIGHETENS REMISSVAR PÅ BETÄNKANDET STÄRKT LAGSTIFTNING MOT HE- DERSRELATERAT VÅLD OCH FÖRTRYCK, SOU 2025:59

Sammanfattning

Jämställdhetsmyndigheten delar många av utredningens bedömningar och tillstyrker i stort utredningens förslag. Hedersrelaterat våld och förtryck är en kränkning av grundläggande fri- och rättigheter som begränsar flickors och kvinnors möjlighet att leva ett jämställt och självständigt liv. Stärkt lagstiftning mot hedersrelaterat våld och förtryck förväntas få positiv effekt på alla jämställdhetspolitiska delmål och stärker arbetet med att nå målsättningarna i den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor.¹

- Vi tillstyrker bedömningen att inte utvidga kretsen av personer som kan hållas straffrättsligt ansvariga för barnäktenskapsbrott.
- Vi tillstyrker utredningens förslag att utvidga bestämmelsen om äktenskaps-tvång och straffansvaret för äktenskapsresor, samt att införa en särskild straffbestämmelse om äktenskapsresebrott mot barn.
- Vi tillstyrker en kriminalisering av försök till äktenskapsresebrott och äktenskapsresebrott mot barn. Till skillnad från utredningen anser vi dock att det kan finnas anledning att föreslå en kriminalisering av förberedelse till brotten.
- Vi avstyrker bedömningen att inte kriminalisera tvång att vara kvar i ett äktenskap och anser att en kriminalisering har ett viktigt signalvärde. Jämsides med lagstiftning behövs ökad kunskap, stöd och skydd när det gäller våld kopplat till skilsmässa inklusive religiös skilsmässa.
- Vi tillstyrker en skärpning av straffskalorna för äktenskapstvång och barn-äktenskapsbrott avseende höjning av maximistraffet, och anser att minimistraffet bör uppgå till 1 års fängelse, i stället för det nu förslagna 6 månader. Detta bl.a. utifrån gällande sekretessbestämmelser.
- Vi tillstyrker en skärpning av straffskalan för äktenskapsresebrott och äktenskapsresebrott mot barn avseende höjning av maximistraffet, och anser att en höjning av minimistraffet till 6 månader bör införas.

¹ Skr. 2016/17:10.

Äktenskapsresebrott mot barn kan vara ett nödvändigt komplement i de situationer ett beslut om utreseförbud inte har hunnit fattas.

- Vi tillstyrker utredningens bedömning att inte ändra straffskalan för hedersförtryck och anser att det är rimligt att straffskalan överensstämmer med straffskalan för grov kvinno- och fridskränkning samt grovt barnfridsbrott.
- Vi tillstyrker utredningens förslag att hemliga tvångsmedel bör få användas i utredningar om äktenskapstvång och barnäktenskapsbrott.
- Vi tillstyrker en ny regel om vägrat erkännande av vissa utländska äktenskap. Det är ett tydligt ställningstagande mot skadliga sedvänjor. Samtidigt indikerar vårt tidigare arbete att regeln kan få begränsad praktisk betydelse när det kommer till att förhindra ”inofficiella” äktenskap.
- Vi tillstyrker utredningens bedömning att inte ändra reglerna kring att vägra erkännande av utländska fullmaktsäktenskap.

Synpunkter enligt utredningens disposition

7. Översyn av straffbestämmelserna för vissa hedersrelaterade brott

7.3.6 Det finns inget behov av att utvidga kretsen av personer som kan hållas straffrättsligt ansvariga för tillåtande av att en person som inte har fyllt 18 år ingår ett äktenskap eller en äktenskapsliknande förbindelse

Jämställdhetsmyndigheten tillstyrker utredningens bedömning att inte utvidga kretsen av personer som kan hållas straffrättsligt ansvariga för tillåtande av att en person som inte har fyllt 18 år ingår ett äktenskap eller en äktenskapsliknande förbindelse.

Barnäktenskap och risk för barnäktenskap är kopplat till annan utsatthet och något som främst drabbar flickor. Även unga hbtqi-personer och flickor och pojkar med funktionsnedsättning riskerar att vara särskilt utsatta.² Jämställdhetsmyndighetens självklara utgångspunkt är att barnäktenskap ska motverkas, både genom förebyggande och brottsbekämpande åtgärder. I linje med utredningen anser vi att det redan idag är möjligt att lagföra en bred krets av personer som på något sätt är aktiva vid förberedelse eller genomförande av ett barnäktenskap.

Involverade myndigheter behöver vid sidan om lagstiftningen få ökad kunskap om risk- och skyddsfaktorer samt hur hedersrelaterat våld och förtryck och dess olika uttrycksformer kan förebyggas och motverkas. Detta för att förhindra att barn utsätts för barnäktenskap och för att ge barn som har utsatts det stöd och skydd de har rätt till och behov av. Verktyg och insatser behöver även utvecklas. Det är av särskild vikt för att rättsväsendet mer effektivt ska kunna utreda dessa brott (se nedan om hemliga tvångsmedel).³

7.4.3 Vilseledande att ingå äktenskap bör i vissa fall kriminaliseras

Jämställdhetsmyndigheten tillstyrker utredningens förslag att utvidga bestämmelsen om äktenskapstvång till att omfatta den som genom vilseledande angående att ett äktenskap ingås eller förutsättningarna för äktenskapets upplösning förmår en person

² Jämställdhetsmyndigheten (2025), *Ett liv präglad av våld – Rapport 2025:2*.

³ Jämställdhetsmyndigheten (2025), *Ett liv präglad av våld – Rapport 2025:2*.

att ingå ett äktenskap eller en äktenskapsliknande förbindelse. En avsedd effekt med förslaget är att stärka skyddet exempelvis för personer med funktionsnedsättning, en grupp som riskerar att vara särskilt utsatta för tvångsäktenskap.⁴

7.5.4 Ett utvidgat straffansvar för äktenskapsresor

Jämställdhetsmyndigheten tillstyrker utredningens förslag att utvidga straffansvaret för äktenskapsresor. På så sätt blir bestämmelsen mer heltäckande samtidigt som brottslighetens allvar speglas genom en strängare straffskala än den som gäller för olaga tvång.

7.5.5 En ny straffbestämmelse om äktenskapsresebrott mot barn

Jämställdhetsmyndigheten tillstyrker förslaget att införa en straffbestämmelse om äktenskapsresebrott mot barn. Detsamma gäller att bestämmelsen träffar vårdnadshavare som tillåter att barnet reser till en annan stat i syfte att barnet ska utsättas för barnäktenskapsbrott.

I Jämställdhetsmyndighetens rapporter⁵ är det tydligt att det i stor utsträckning är barn, främst flickor, som blir bortförda utomlands och där kan utsättas för eller riskera att utsättas för barnäktenskap. Att synliggöra att det handlar om brott mot barn är en viktig normativ åtgärd. Vi delar därför utredningens bedömning att den föreslagna bestämmelsen ska följa den systematik som finns i 4 kap. 4 c § brottsbalken, där det görs en skillnad mellan brott som riktas mot vuxna (äktenskapstvång) och brott som riktas mot barn (barnäktenskap).

7.6.3 Försök till äktenskapsresebrott och äktenskapsresebrott mot barn är straffvärt

Jämställdhetsmyndigheten tillstyrker utredningens förslag att kriminalisera försök till äktenskapsresebrott och äktenskapsresebrott mot barn. En kriminalisering av försök till äktenskapsresebrott och äktenskapsresebrott mot barn möjliggör att i större utsträckning förhindra att sådana resor genomförs.

Av samma anledning som ovan anser Jämställdhetsmyndigheten att det kan finnas anledning att även kriminalisera förberedelse till äktenskapsresebrott och äktenskapsresebrott mot barn. Det kan inte uteslutas att det kan finnas situationer där förberedelsestadiet till äktenskapstvång och barnäktenskapsbrott inte anses uppnådd men där det likväl skulle vara möjligt att lagföra någon för förberedelse till äktenskapsresebrott eller äktenskapsresebrott mot barn. Det ger en möjlighet att agera i ett tidigare skede för att motverka att en person lämnar landet. Detta bör inte innebära några större tillämpningssvårigheter utifrån föreslagna konkurrensregler.

7.7.4 Tvång att vara kvar i ett äktenskap bör inte kriminaliseras särskilt

Jämställdhetsmyndigheten förstår utredningens bedömning och resonemang kring att inte kriminalisera tvång att vara kvar i ett äktenskap men anser samtidigt att en sådan kriminalisering skulle ha ett viktigt signalvärde. Därför förordar vi att utredningens förslag att låta ett tvång av detta slag omfattas av straffbestämmelserna om

⁴ Jämställdhetsmyndigheten (2025), *Ett liv präglad av våld – Rapport 2025:2*.

⁵ Se Jämställdhetsmyndigheten (2022), *Bortförda barn och unga – Rapport 2022:25*; Jämställdhetsmyndigheten (2025), *Ett liv präglad av våld – Rapport 2025:2*.

äktenskapstvång och barnäktenskapsbrott. Även om kriminalisering inte är det enda eller alltid det mest effektiva medlet för att motverka oönskade beteenden kan det vara ett av flera verktyg. Därtill behöver kunskap öka samt stöd och skydd förbättras när det gäller våld kopplat till skilsmässa, inklusive religiös skilsmässa. Den ökade hotbilden och risken för våld vid skilsmässa, som kan vara särskilt stor i en hederskontext, behöver mötas med ett sammanhållet och individanpassat stöd under hela uppbrottsprocessen. Detta bör även inkludera förbättrade möjligheter till ekonomiskt och långsiktigt stöd.⁶

Jämställdhetsmyndighetens kartläggning om barn- och tvångsäktenskap, månggifte m.m. visar att det framför allt är kvinnor och barn som är utsatta i samband med skilsmässa och utifrån svårigheter att få till stånd religiösa skilsmässor. Viljan att skilja sig är ofta ett resultat av lång tids utsatthet för systematiskt fysiskt och psykiskt våld. Att inte lyckas få igenom en religiös skilsmässa kan leda till att kvinnor stannar kvar i äktenskap där både de själva och deras barn riskerar att utsättas för våld och förtryck. Även om en kvinna fysiskt lyckas lämna maken kan det medföra en stor psykisk påfrestning att inte få till stånd en religiös skilsmässa, eftersom hon av kollektivet fortfarande ses som bunden till mannen. Tvång att vara kvar i ett äktenskap kan därmed innebära ett stort lidande och risker att utsättas för grovt våld. I en hederskontext kan det finnas ett omfattande behov av skyddsåtgärder eftersom kvinnan ofta är eftersökt av både sin make, sin makes familj och sin egen familj. För att minska de svårigheter som kvinnor som vill ha religiös skilsmässa möter krävs dessutom att fler religiösa samfund och ledare arbetar för att underlätta sådana processer och att de redovisar hur detta arbete ser ut.⁷

8. Översyn av straffskalorna för vissa hedersrelaterade brott

8.3.3 Det finns skäl att skärpa straffskalorna för äktenskapstvång och barnäktenskapsbrott

Jämställdhetsmyndigheten tillstyrker delvis utredningens förslag om skärpta straffskalor för äktenskapstvång och barnäktenskapsbrott. Som utredningen belyser innebär det en allvarlig kränkning av brottsoffrets mänskliga rättigheter att ha förmåtts till ett oönskat äktenskap. De negativa konsekvenserna för brottsoffret förvärras ofta när äktenskapet har ingåtts. Utredningens resonemang om straffmaximum är välavvägt.

Jämställdhetsmyndigheten instämmer i att det finns ett behov av att höja straffminimum för äktenskapstvång och barnäktenskapsbrott. Vi anser, till skillnad från utredningen, att minimistraffet bör höjas till fängelse i 1 år. En höjning till sex månader innebär visserligen att exempelvis hälso- och sjukvård och socialtjänst kan lämna uppgift om fullbordat äktenskapstvång till polis och åklagare. Men en höjning av minimistraff för äktenskapstvång till 1 år innebär en möjlighet att lämna uppgift om försök, förberedelse eller stämpling till äktenskapstvång utan hinder av sekretess (10 kap. 23 § offentlighets- och sekretesslagen, OSL). Om minimistraffet endast höjs till 6 månader kan det föranleda bedömningssvårigheter för yrkesverksamma inom

⁶ Se Jämställdhetsmyndigheten (2025), *Ett liv präglad av våld – Rapport 2025:2*.

⁷ Jämställdhetsmyndigheten (2025), *Ett liv präglad av våld – Rapport 2025:2*.

socialtjänst och hälso- och sjukvård när det kommer till möjligheten att anmäla förestående brott om äktenskapstvång till polisen.

Jämställdhetsmyndigheten konstaterar i vår kartläggning av barnäktenskap, tvångsäktenskap, månggifte m.m. att barn och vuxna i Sverige blir utsatta för barnäktenskap och tvångsäktenskap.⁸ Trots detta har endast ett fåtal domar meddelats för barnäktenskapsbrott eller äktenskapstvång. Av dessa har få utdömda straff varit i närheten av dagens straffmaximum. Mot bakgrund av detta är det viktigt att följa upp befintlig lagstiftning samt att verka för förbättrade utredningar av dessa grova brott och en ökad kunskap om och tillämpning av dessa straffbestämmelser. Detta gäller även i relation till människohandelsbrottet som både barnäktenskapsbrott och äktenskapstvång är subsidiärt till.

8.4.2 Det finns skäl att skärpa straffskalan för äktenskapsresebrott

Jämställdhetsmyndigheten tillstyrker utredningens förslag att skärpa straffskalan för äktenskapsresebrott, och anser att en höjning av minimistraffet vore en nödvändig åtgärd även för detta brott. Minimistraffet borde åtminstone uppgå till 6 månader eftersom den sekretessbrytande bestämmelsen i 10 kap. 23 § OSL då blir tillämplig vid fullbordat brott. Som utredningen påtalat har svenska myndigheter mycket begränsade möjligheter att agera i andra länder om personer förts utomlands. En viktig funktion är därför att brottsbekämpande myndigheter kan få uppgifter om förstående äktenskapsresebrott och på så sätt hindra att en person förs ut ur Sverige för att ingå äktenskap eller en äktenskapsliknande förbindelse mot sin vilja. Mot bakgrund av detta borde även en kriminalisering av förberedelse till äktenskapsresebrott införas, som vi har beskrivit behov av ovan.

8.4.3 Straffskalan för äktenskapsresebrott mot barn bör överensstämma med straffskalan för äktenskapsresebrott

Jämställdhetsmyndigheten tillstyrker delvis utredningens förslag vad gäller straffskalan för äktenskapsresebrott mot barn, med tillägg att minimistraffet höjs till 6 månader och att förberedelse till brottet kriminaliseras. När det kommer till äktenskapsresebrott mot barn är detta ett viktigt komplement i de fall där ett utreseförbud inte har hunnit meddelas eller där en ansökan inte har gjorts och där ett barn kan komma att föras eller har förts utomlands i syfte att utsättas för barnäktenskap.

Ett minimistraff på 6 månader bör införas för den som för ut ett barn ur Sverige i strid med ett utreseförbud enligt 45 § lag med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU).

8.5.2 Det finns inte skäl att skärpa straffskalan för hedersförtryck

Jämställdhetsmyndigheten tillstyrker utredningens bedömning och skäl för att inte ändra straffskalan för hedersförtryck. Vi delar utredningens bedömning att det är rimligt att straffskalan överensstämmer med straffskalan för grov kvinnofridskränkning, grov fridskränkning och grovt barnfridsbrott.

⁸ Se Jämställdhetsmyndigheten (2025), *Ett liv präglad av våld – Rapport 2025:2*.

För att brottet hedersförtryck ska få effekt i enlighet med lagstiftarens intention krävs en ökad kunskap hos berörda myndigheter om hur hedersrelaterat våld och förtryck kan förebyggas, motverkas, utredas samt hur stöd och skydd till utsatta kan säkerställas.

Sedan brottet trädde i kraft 1 juni 2022 har det meddelats färre än fem domar där någon dömts för hedersförtryck. Befintlig lagstiftning på området behöver följas upp och utvärderas för att utredningsåtgärder och tillämpning av bestämmelserna ska bli effektivare och för att fler brottsoffer ska få upprättelse genom att fler personer lagförs för brottet.

9. Hemliga tvångsmedel i utredningar om äktenskapstvång och barnäktenskapsbrott

9.15 Hemliga tvångsmedel bör få användas i utredningar om äktenskapstvång och barnäktenskapsbrott

Jämställdhetsmyndigheten tillstyrker utredningens förslag att hemliga tvångsmedel bör få användas i utredningar om äktenskapstvång och barnäktenskapsbrott. Det är en välkommen möjlighet som kan antas få effekt på dessa svårutredda brott. För att möjligheten att använda hemliga tvångsmedel ska få den effekt som avses krävs att brottsbekämpande myndigheter har kunskap om riskfaktorer för hedersrelaterat våld och förtryck och dess olika uttrycksformer.

10. Förbud mot erkännande av vissa utländska äktenskap

10.9.3 En ny regel om vägrat erkännande av vissa utländska äktenskap

Jämställdhetsmyndigheten tillstyrker utredningens förslag om ett erkännandeförbud för samtliga äktenskap som omfattas av 1 kap. 8 a § lag om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap (IÄL). Ett erkännandeförbud innebär ett tydligt ställningstagande mot barnäktenskap, tvångsäktenskap och månggifte och kan utgöra en skyddande faktor för kvinnor och barn som utsatts för dessa skadliga sedvänjor i ursprungslandet. Det är viktigt att utsatta kvinnor och barn får det stöd och skydd som de behöver för att inte bli kvar i dessa äktenskap.

Vi saknar emellertid ett nyanserat resonemang i utredningen om de sociala och kulturella konsekvenser som ett erkännandeförbud kan få för framför allt kvinnor, samt innebörden av möjligheten att tillerkänna ett äktenskap vissa rättsverkningar. I enlighet med FN:s konvention om avskaffande av all diskriminering av kvinnor anser Jämställdhetsmyndigheten att utgångspunkten måste vara att motverka tvångsäktenskap, barnäktenskap samt månggifte och samtidigt värna kvinnors ekonomiska rättigheter. Möjligheten att kunna tillerkänna vissa rättsverkningar i enskilda fall om det är motiverat för att undvika orimliga konsekvenser kan vara viktig för att undvika att kvinnor försätts i svåra ekonomiska och sociala situationer. Vi ställer oss frågande till vissa resonemang i utredningen, som att en kvinnas ekonomiska anspråk ändå eventuellt skulle vara mindre långtgående i andra rättsordningar än genom de regler som nu föreslås gälla i Sverige. Det saknas även nyanserade resonemang kring att

kvinnor, som ofta befinner sig i en väldigt utsatt situation, kan använda sambolagen, som i vissa fall inte börjar gälla förrän två år efter flytt till Sverige.

Skatteverket tog fram underlag till Jämställdhetsmyndighetens kartläggning avseende barnäktenskap och månggifte. I underlaget gjordes bland annat ett stickprov av par som fått avslag på registrering av utländskt äktenskap till följd av att någon av parterna var under 18 år vid äktenskapets ingående. Av de par som ingick i stickprovet hade samtliga, utom ett som hade skyddad identitet och därför inte gick att följa, varit folkbokförda på samma adress under en längre tid, något som kan indikera att de lever i äktenskapsliknande förhållande. Skatteverket bedömde att det med stor sannolikhet finns ett stort mörkertal av personer under 18 år i Sverige som lever i äktenskapsliknande förhållanden likväl som individer som lever i månggifte utan att äktenskapen är registrerade i folkbokföringsdatabasen.⁹

När det handlar om månggiften så framkom det i vår kartläggning att det ofta handlar om äktenskap där en man har ett juridiskt giltigt äktenskap och ett eller flera religiösa äktenskap med en eller flera kvinnor antingen i Sverige eller i utlandet.¹⁰

En ny regel om vägrat erkännande av vissa utländska äktenskap kan därför anses få begränsad praktisk betydelse för att motverka dessa ”inofficiella” äktenskap. Det är särskilt viktigt att utsatthet kopplat till exempelvis barnäktenskap, tvångsäktenskap och månggifte uppmärksammas i större utsträckning och i ett tidigare skede. För att det ska bli möjligt behöver fler relevanta verksamheter och yrkesverksamma ställa frågor om livssituation, val av partner och liknande – på rutin och indikation – och agera utifrån det. Det bör ske med utgångspunkt i såväl kunskap om specifika riskfaktorer som individens situation och behov.¹¹

11. Fullmaktsäktenskap

11.6 Överväganden

Jämställdhetsmyndigheten tillstyrker utredningens bedömning att inte ändra reglerna kring att vägra erkännande av utländska fullmaktsäktenskap, som förutsätter att minst en av parterna vid tillfället var svensk medborgare eller hade hemvist i Sverige. Som utredningen konstaterar finns det en nära koppling mellan problematiken kring tvångsäktenskap och fullmaktsäktenskapets konstruktion, eftersom bristande samtycke lättare kan döljas om parterna inte personligen är närvarande vid vigseln. Trots detta förekommer även frivilliga fullmaktsäktenskap och det skulle vara en för långtgående åtgärd att ändra reglerna kring detta till att även omfatta situationer där båda partner vid äktenskapets ingående saknade koppling till Sverige.

⁹ Skatteverkets kartläggning av barnäktenskap och månggifte i Sverige, Rapport 2025:07 (bilaga 1. Ett liv präglad av våld).

¹⁰ Jämställdhetsmyndigheten (2025), *Ett liv präglad av våld – Rapport 2025:2*.

¹¹ Jämställdhetsmyndigheten (2025), *Ett liv präglad av våld – Rapport 2025:2*.

För Jämställdhetsmyndigheten

Lise Tamm
Generaldirektör

Hilda Holmström
Utreddare
Madelene Soovik
Utreddare

I ärendets slutliga handläggning har avdelningschefen Berit Jernberg och enhetschefen Mikael Thörn deltagit.